

tantum, unde potest extendi ex vi suæ speciei ad omne illud quod manifestare potest Deus clare visus. Sed tamen adhuc dato isto antecedenti, consequentia non valet, quia lumen est quidam particularis habitus cognoscitivus intra cuius formale objectum non est inconveniens, concipere diversas rationes formales in specie ad attingendum Deum clare visum. Cæterum gratia non est solum particularis habitus, sed quasi prima radix omnium habituum, et participationum supernaturalium, cum sit formalis participatio divinæ naturæ in quantum natura est, et principium omnium operationum, unde si ipsa est radix omnium non potest dari alia gratia extra illam. Sed adhuc toto hoc dato non sequitur quod illa superior, et perfectior species gratiæ, et luminis gloriæ possit producere inferiorem, ut causa principalis, non enim species perfectior intra idem genus potest aliam inferiorem producere ex eo quod perfectior est, sicut homo non potest producere formicam, licet intra idem genus animalis sit species perfectior; sed ut possit una species producere aliam requiritur quod sit eminentior quasi alterius generis, sicut cælum eminenter continet corpora corruptibilia, non autem unum corpus corruptibile aliud. Unde quando dicimus quod non potest dari virtus superior productiva gratiæ, loquimur de superiori non solum in specie atoma, sed in continentia, et eminentia, ita quod possit illam producere ut causa superior, et æquivoca, quod neque in gratia esse potest, nec in lumine gloriæ.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

VII. Ad argumenta a principio proposita respondetur. Ad primum,

quod D. Thomas non affert solum illam rationem, sed etiam istam aliam quæ explicata est, et universaliter probat, scilicet quia gratia est participatio divinæ naturæ excedens facultatem omnis naturæ extra Deum, hæc enim ratio (ut explicata est) convincit non posse gratiam produci a creatura, neque virtute propria, neque communicata. Secundo vero affert aliam rationem quasi per modum similitudinis, quod sicut impossibile est quod aliquid igniat, nisi solus ignis, ita nec quod aliquid deficiet, nisi solus Deus, quæ ratio procedit de impossibilitate ex vi virtutis propriæ, et nativæ. Addo deinde, quod ista similitudo non tenet in omnibus, nam ignire est producere ignem, deficere autem non est producere Deum, quod est impossibile, sed virtutem, et semen Dei communicare quod est gratia: et quidem non repugnat quod aliquis effectus procedat ab aliquo mediante semine et virtute ipsius communicata, sed quod ipsum semen, et ipsa virtus ejus communicetur ab alio quam ab ipso, hoc repugnat, quia decisio seminis est prima communicatio, et participatio talis rei. Unde ignis potest quidem procedere ab alio quam ab igne per virtutem communicatam ab igne, sed calor ignitivus ab alio quam ab igne procedere non potest, sicut nec semen hominis ab alio quam ab homine, et semen Dei ab alio quam a Deo, gratia autem est semen Dei. Vel tertio dico, quod ferrum candens non producit ignem per se, sed ut deferens virtutem ignis: sicut aer diaphanus non producit lucem quasi ipsum luminosum, sed ut deferens calorem ignis, et quasi instrumentaliter, non principaliter, ut est opinio probabilis.

VIII. Ad secundum respondetur, repugnare quod producat gratia

a creatura ratione supernaturalitatis non quomodocumque consideratæ, sed ut primo et immediate participatur a Deo, non mediate et secundario: actus autem supernaturales habent se ut actiones egredientes a supernaturali forma, quæ ad hoc elevat potentiam ut producat illas, non autem se habent ut formæ ipsæ supernaturales. Et quando instatur, quod est ejusdem rationis supernaturalitatis actus, et habitus, respondetur, quod est ejusdem rationis, id est, ejusdem ordinis supernaturalis, sed eodem modo participata a Deo, quia supernaturalitas actionis, hoc ipso quod actionis est, participatur mediate, id est, mediante forma supernaturali, et sic est supernaturalitas elicitæ; supernaturalitas autem habitus non est elicitæ, sed eliciens, unde non ab alia forma, sed immediate a Deo participatur. Et ad id quod dicitur de creatione gratiæ, dicimus quod gratia non creatur physice (moraliter enim dicitur in Scriptura creari, quia datur sine meritis) sed per actionem eductivam producit, quia producit ut inhærens in subjecto, et sic non infunditur sicut anima quæ creatur in corpore, hæc enim infunditur ut communicans esse corpori, non ut recipiens esse ab illo, et inhærens illi: gratia autem producit ut accidens inhærens subjecto, et pendens ab illo, et sic non creatur. Dicitur autem contineri in subjecto a quo educitur secundum potentiam obedientialem, non naturalem; quæ entitative non est aliud quam ipsa natura animæ, respective autem dicit ipsam entitatem ut subjectam supernaturali agentis, et non naturali: sicut etiam formæ artificiales non continentur in materia secundum potentiam naturalem, id est, ut dicit ordinem ad agens naturale, sed ut subjicitur arti, et rationi operanti circa illam. Quod vero gratia

producat intra animam intra quam solus Deus operatur, quæ ratio adducitur a S. Thoma, quæst. xxvi de veritate, articulo tertio, probat gratiam non posse produci ab una creatura in aliam, licet una possit moraliter movere aliam, id est, extrinsece proponendo, et illuminando objectum, sed in ordine ad se ipsum, ideo gratiam producere non potest, quia non potest physice se immutare secundum potentiam obedientialem, secundum quam gratia producit, sed hoc debet intelligi de formis supernaturalibus, non de actibus, qui etiam producuntur, et educuntur de potentia obedientiali, unde hoc totum reducitur ad primam rationem.

ARTICULUS II.

Exponitur illa propositio: Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam.

I. Facere quod in se est, nihil aliud intelligimus, quam illa omnia præstare quæ quis obligatur ex lege divina ut convertatur in Deum: et loquimur in genere sive fiat ex viribus propriis, sive supernaturalibus. Est ergo triplex intelligentia hujus dicti. Prima Semipelagianorum, quod facienti quod in se est, ex propriæ voluntatis arbitrio Deus dat gratiam secundum debitum justitiæ, quia si nullis meritis precedentibus Deus daret gratiam uni, et denegaret alteri esset acceptor personarum, quod fuit totum fundamentum istorum hæreticorum, ut constat ex epistola S. Prosperi, et Hilarii ad Augustinum. Hæc intelligentia est hæretica, contra quam definitum est in Concilio Arausicano secundo canone III et VI. Destrui enim rationem gratiæ si datur ex meritis, ut sæpe illos arguit Augustinus:

« Neque enim gratia Dei justitiam in alicujus corde invenit, sed facit, » ut dicit Augustinus epistola CVII. Nec potest Deus ex eo dici acceptor personarum, quia in his quæ liberaliter, et gratis dantur non habet locum acceptio personarum, quæ solum pertinet ad distributionem justitiæ; quæ autem fiunt ex gratia possunt dari, vel denegari cui liberit, juxta illud Matthæi xx: *Annon licet mihi quod volo facere; an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?*

II. Secunda intelligentia hujus propositionis est Molinæ in concordia ad quæstionem XIV, artic. XIII, disp. X, et ad quæstionem XXVII, artic. V, disp. III: « Quod facienti quod in se est, » ex viribus naturæ, et si non detur gratia ex meritis (ut dicebant Semipelagiani) datur tamen ex misericordia Dei, sed infallibiliter propter pactum, seu promissionem Dei, quia: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, et vult omnes homines salvos fieri.* Unde D. Thomas XIV de veritate, art. XI ad primum, dicit: « Quod perveniens ad usum rationis, si sequatur ductum rationis in appetitu boni, et fuga mali, certissime tenendum est, quod Deus revelaret illi ea quæ sunt necessaria ad credendum. » Et ratio Molinæ est, quia alioquin sine sua culpa careret aliquis gratia, quia cum faceret totum quod potest ex propriis viribus, adhuc Deus nollet illi dare gratiam.

III. Hanc sententiam refutavimus supra disputatione XX, articulo primo circa finem. Breviter dico, deficere primum in eo quod de tali pacto, et lege Dei non constat per expressum testimonium Scripturæ, vel traditionem, quæ in specie loquatur de facienti quod est in se ex viribus naturæ: si autem ex congruentiis, vel effectibus illud colligimus, potius constat de opposito,

quia non solet fieri a Deo pactum dandi dona sua pro operibus importionatis, qualia sunt ordinis naturalis ad gratiam supernaturalem. Similiter constat non omnibus bene operantibus ex naturali ratione dari gratiam, sicut multi gentilium caruerunt illa, e contra vero multis peccatoribus dari. Præterea, supposito illo pacto daret Deus gratiam intuitu illius operis naturalis, saltem tamquam conditionis super quam fundatur pactum; alioquin si intuitu illius non daretur, omnino per accidens se haberet illud opus bonum, neque esset proprie pactum, sed promissio sub conditione disparata. Si vero intuitu illius operis daretur gratia, ergo supposito pacto esset illud opus naturale initium aliquod justificationis, et daretur ex parte nostri causa primi effectus prædestinationis, scilicet illud opus naturale intuitu cuius datur prima gratia, quod theologo negant I part. quæst. XXIII, artic. V, ex Paulo ad Romanos IX: *Cum nihil boni aut mali egissent, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, etc.* Imo etiam remoto omni pacto, et infallibilitate non congruit divinæ gratiæ, ut aliquando detur intuitu alicujus operis naturalis, nam hoc ipso quod intuitu talis operis datur, non mere gratis datur, sed aliquid respicitur in subjecto ut conducens præter ipsam gratiam et liberalitatem donantis, et sic non est pura donatio, sed quasi remuneratoria, et quasi onerosa, utpote fundata in pacto, et impletione conditionis ex parte ejus cui datur. Sicut si pauperi datur eleemosyna ex pacto, et conditione quod se humiliet petendo, non est pura gratia: si vero præcise datur quia est pauper, etiam si alias petat, secluso tamen omni intuitu conducente ex parte subjecti, vel pacto illius, sic erit gratia.

IV. Ad fundamentum Molinæ respondetur, quod in illis verbis illuminat omnem hominem, et vult omnes salvos fieri, non dicitur quod illuminat intuitu alicujus operis naturalis, vel pacti, sed omnia opera præveniando, et sic vult omnes homines salvos fieri. Ad locum D. Thomæ respondetur ipsum non loqui de illo qui sequitur ductum rationis ex viribus naturæ, sed ex supernaturali auxilio, quo adimplet legem, et suam sententiam satis aperte manifestavit hic articulo tertio. Ad rationem dicitur, quod gratia habituali nunquam caret homo sine culpa originali, vel actuali; auxilio vero vel gratia actuali potest aliquando carere sine culpa, ut patet in denegatione primi auxilii efficacis. Quod vero in Scriptura solet operibus misericordiæ promitti remissio peccatorum, respondetur loqui Scripturam de operibus illis factis ex auxilio supernaturali, et motu charitatis, nam ut dicitur I Corinth. XIII: *Si distribuero omnes facultates meas, charitatem autem non habeam nihil sum:* quod si velimus intelligere de operibus naturali virtute factis, non est sensus, quod intuitu illorum, vel ex pacto Deus moveatur ad remissionem peccatorum, sed ex quadam decentia, et æquitate suæ misericordiæ.

V. Restat ergo acceptanda tertia intelligentia S. Thomæ hic articulo tertio: *Quod facienti quod in se est ex divino auxilio (et supponimus quod est efficax, quia de facto facit quod in se est) dabitur gratia quatenus per illam motionem intendit ut quis consequatur gratiam infallibiliter, unde hoc non ipsa natura actuum ut a nobis sunt, sed in infallibilitate divinæ motionis intendentiæ fundatur.* Et loquitur de faciente quod in se est in ordine ad obtinendam gratiam sanctificantem, et tunc facit quod in se est, quando conver-

titur ad Deum toto corde ex supernaturali motione: ad obtinendum autem auxilium, seu gratiam actuale, seu dispositionem requisitam ad justificationem intelligitur in hoc sensu, quod facienti quod in se est, non resistenti scilicet, taliter quod non desit gratiæ Dei, Deus non denegat gratiam actualem ut perficiat ipsam conversionem efficaciter, sed quia hoc ipsum non resistere, et non deesse gratiæ Dei est ex gratia Dei, quia ipse prævenit nos, ut ex uno opere feramur ad aliud, a prima vocatione usque ad consensum, et ut in his non procedatur in infinitum, oportet devenire ad primam gratiam, et auxilium, quod ita est gratuitum, et præveniens quod non supponit hominem fecisse quod in se est, quia nihil prius fecit, sed illa gratia primo datur ut faciat, et sic respectu hujus primæ gratiæ non procedit axioma propositum, sed solum respectu gratiæ subsequentis primam.

ARTICULUS III.

Utrum homo possit scire certo, vel conjecturaliter se esse in gratia?

I. Quatuor sunt in hac parte tenenda. Primum, contra hæreticos nostri temporis neminem scire posse fide divina communi per immediatum assensum fidei sibi esse remissa peccata: secundum est contra Catherinum, nululum posse esse certum de sua gratia per fidem divinam mediate, quasi id colligendo ex principiis revelatis, et aliis quæ experimento percipit, sicut baptizans infantem et videns se habere rectam intentionem videtur esse certus quod sit in gratia: tertium est contra Soto, et alios, neminem posse ita esse certum de sua gratia ut de opposito nullam habeat formidinem, sicut